

У Новом Саду, 22. фебруара - 7. марта 2017.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЦЕНТРА “ЖИВЕТИ УСПРАВНО” 2002 - 2016.

Центар ЖИВЕТИ УСПРАВНО основан је 22.2.2002. С обзиром на мисију стварања окружења у коме ће се поштовати сва људска права особа са инвалидитетом и омогућити пуна примена Међународне конвенције о правима особа са инвалидитетом, Центар у последњих 8 година ради на пољу приступачности, стварању услова за социјалну инклузију и предуслова за овај процес у смислу пилотирања служби подршке који још увек не постоје у заједници или нису развијене: организован превоз 2008 - мај 2011 (до формирања градске диспечерске службе маја 2011. године), сервис персоналних асистената почев од 2008, Вршњачко саветовалиште за децу и младе са инвалидитетом, њихове родитеље и старатеље од марта 2010. године.

Проистекао је из Саветовалишта за психо-социјалну подршку особама са инвалидитетом који је 19.9.2000. отворила тадашња београдска канцеларија француске хуманитарне организације HANDICAP INTERNATIONAL (HI).

Прве три године његовог рада биле су превасходно усмерене на индивидуални и групни саветодавни рад на различите теме које се тичу живота и унапређења положаја особа са инвалидитетом и наших породица и на међусобно повезивње организација и институција које раде на овом пољу кроз различите видове едукација, организацију уметничких, спортских и других догађаја.

Троје оснивача Центра у јесен 2000. иницирали су оснивање данашњег Новосадског удружења студената са инвалидитетом (НСУСИ), Саветовалиште је у јулу 2001. логистички подржало организацију првог европског кампа за младе са инвалидитетом у оквиру ЕУ програма омладинске размене у орханизацији НСУСИ-ја, на коме су учествовале данас препознатљиве особе у области спорта и уметности и активисти/киње покрета на локалном нивоу у Новом Саду, Београду и Ивањици. У пролеће 2002. Центар је организовао други летњи камп за активисте/киње покрета особа са инвалидитетом које је први пут окупио септембра 2000. У току 2003, уз подршку HI и Екуменске хуманитарне организације тадашња потпредседница Центра др Божана Мајнхардт – Ињац спровела је прво истраживање о социјалној дистанци грађана/ки Новог Сада према особама са инвалидитетом и локалну информативну кампању у којој је учествовало 300 пунолетних Новосађана/ки млађих од 60 година.

Податак о томе да је 80% испитаних одговорило да не би желело да се њихова деца (и браћа и сестре) венчају са особама са инвалидитетом, да 30% њих не би делило радно место, да 27% њих не би примило крв од особе са инвалидитетом и да 15% њих не би волело да живимо у њиховом комшилуку били су повод да Центар у новембру 2014. покрене информативну кампању у Војводини, из које је проистекао први приручник на 6 службених језика Војводине о основама инвалидности и организован округли сто о стварању заједничког кодекса политички коректног говора о женама, ЛГБТ особама, особама са инвалидитетом и припадницима/ама ромског народа полазећи од тога да је дискриминација према овим заједницама засновна на (физичким) карактеристикама које нису питање личног избора. Захваљујући овој кампањи Центар је награђен за допринос равноправности полова и политици једнаких могућности за 2005. годину од стране Извршног већа АП Војводине. Исте године инициран је Програм за једнакост особа са инвалидитетом у јавном говору у оквиру кога се 12 година прати и анализира рад медија с обзиром на релевантност извештавања о особама са инвалидитетом и нашем друштвеном положају. У овој области Центар је 2003, уз НСУСИ, био суиздавач објављивању првог РЕЧНИКА ИНВАЛИДНОСТИ – КА ЈЕДНАКОСТИ У ЈАВНОМ ГОВОРУ, специјалистички рад Милице Миме Ружичић, који поред близу 900 термина, бележи и домен и у коме их је препоручљиво употребљавати, 2012. објавио зборник радова *УЛОГА УМЕТНОСТИ И МЕДИЈА У ОНЕСПОСОБЉАВАЊУ ОСОБА СА ОШТЕЋЕЊИМА* и допуњен магистарски рад на тему *ПРЕДСТАВЉАЊЕ ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ У МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ СРБИЈЕ* Милице Миме Ружичић-Новковић. Центар и Новосадска новинарска школа, медијским одсеком Тоусон универзитета и Хусман центра за одрасле са аутизмом у Мериленду изабрани су 2013. за учешће у програму размене организација из САД-а и земаља у развоју на тему *ПОДРШКА ПАРТНЕРСТВУ ЗА ИНКЛУЗИВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ* у организацији *MOBILITY INTERNATIONAL*. Тема партнерства била је употреба друштвених мрежа за самозаступање особа са инвалидитетом. У оквиру овог програма *MOBILITY INTERNATIONAL* и Амбасада САД-а у Србији подржале су пројекат *ЈА ГОВОРИМ У СВОЈЕ ИМЕ* у оквиру кога је одржана обука за 20 представника/ца Центра и НСУСИ-ја о коришћењу друштвених медија за самозаступање и купљена је лиценца за приказивање филма *ЖИВОТИ ВРЕДНИ ЖИВЉЕЊА* Ерика Њудела о историјату покрета особа са инвалидитетом у САД. Филм је приказан на јавним сервисима Србије и Војводине, на универзитетима у Новом Саду, Београду и Нишу, у неколико наврата за студенте/киње медијских студија у Новом Саду, едукативним скуповима за организације особа са инвалидитетом, новинаре/ке и судије и тужиоце. Ова два процеса резултирала су тиме да, сходно својој кадровској структури, на деветој редовној седници Скупштине Центра донесе одлуку да његова претежна делатност буде продукција медијског материјала и филмова о правима особа са инвалидитетом и грађанским правима уопште. Овој одлуци претходило је конкурисање за републички јавни рад Националне службе за запошљавање кроз који је од јуна до септембра 2016. колега Стефан Савић био ангажован на прикупљању видео и фото материјала о положају особа са инвалидитетом, који је доступан на страници

Центра на Фејсбуку: <https://www.facebook.com/zivetiuspravno/?ref=bookmarks> коју прате 753 особе од 768 које су означиле да им се свиђа. Крајем новембра прошле године постављен је нови сајт Центра на адреси www.czuns.org, који је од 5. децембра 2016. до сада имао 466 посета. Сајт је од 6. фебруара до 6. марта 2016. пребациван на нову платформу и стога привремено суспендован, па се овај податак односи на двомесечни период.

У оквиру овог програма у суиздаваштву са Женским студијама и истраживањима и Футура публикацијом 2009. објављене су ЖИВОТНЕ ПРИЧЕ ЖЕНА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ У ВОЈВОДИНИ, 2010. Дом за децу са сметњама у развоју у Ветернику, на чијем је челу, на предлог Центра, у том тренутку био Мишко Шекуларац, потпредседник Центра. Објављена је затим књига животних прича корисника/ца Дома МОЈА СЛИКА – МОЈА ПРИЧА, а идуће године у суиздаваштву са ИК ПРОМЕТЕЈ објављен је аутобиографски роман МОЈА ЛЕВА НОГА ирског писца и сликара Кристија Брауна.

У току је завршна фаза рада на књизи животне приче Гордане Рајков, зачетнице покрета за самостални живот особа са инвалидитетом у Србији, активисткиње покрета особа са инвалидитетом од 1966. и народне посланице 2007-2012.

Својеврсна претеча овог програма били су Филмски фестивал УХВАТИ СА МНОМ ОВАЈ ДАН! У организацији НСУСИ-ја и Центра, један од првих заједничких пројеката, који се и данас одвија, по одлуци једне од ауторки, самостално, и циклус уметничких радионица у тадашњем дневном боравку Друштва за дечју и церебралну парализу Јужно-бачког округа 2004-5, у оквиру кога је настала Химна РАДОСТИ МОЈА (текст Милица Мима Ружичић-Новковић, музика Бранко Пражић), објављена у Српској музичкој библиотеци 2007. и организован концерт са свим учесницима/ама радионица у новосадској Синагоги. Радионице су прекинуте након претња насиљем једном од учесника од стране тадашње руководеће Дневног боравка.

У току 2006, на иницијативу Марка Мирковића, тадашњег потпредседника Центра, одржана је до тада прва обука за представнике/це градских одбора недесних политичких странака, од којих је са већином до сада одржана сарадња, спроведено је истраживање о нивоу њихове информисаности на овом пољу и објављен водич о основама инвалидности за представнике/це политичких странака. Један од неочекиваних ефеката овог едукативног процеса био је кандидатура председнице Центра, Милице Миме Ружичић-Новковић, за народну посланицу на парламентарним изборима јануара 2007. У оквиру коалиције која је окупљала либералну и социјал-демократску опцију. То је, уз кандидатуру Гордане Рајков, био зачетак директног учешћа представника/ца особа са инвалидитетом и других представника/ца организација цивилног друштва као нестраначких и страначких кандидата/киња у политичком животу на државном и локалном нивоу. Центар је самостално и кроз Федерацију невладиних организација Србије од 2002. на трагу доприноса развоју Србије у којој ће грађанска и социјална права бити приоритет, имајући, пре свега у виду, структуру становништва, привредне и економске прилике, постојеће и недостајуће службе подршке. Овај сегмент деловања неретко је доводио до неслагања унутар самог тима

Центра и перципирања од стране јавности, пре свега у Новом Саду, да је он политички инструментализован. Он активно учествује у политичким процесима, пре свега онима који се тичу закона и градских одлука и стратегија које утичу на положај особа са инвалидитетом. Троје бивших и садашњих чланова управног одбора Центра учествовало је у процесима усвајања и праћења спровођења усвојених докумената на пољу образовања, приступачности и деинституционализације. Две хиљаде шесте године двоје тадашњих чланова Управног одбора Центра, Свјетлана Тимотић и Марко Мирковић, иницирали су формирање Организације ...ИЗ КРУГА – Војводина за заштиту жена са инвалидитетом од насиља и дискриминације.

Председница Центра је у три мандата бирана за чланицу и копредседавајућу Већа Федерације невладиних организација Србије и у тој улози је 2008. од стране Грађанских иницијатива предложена и изабрана за чланицу Локалне саветодавне групе за Србију пројекта Техничке помоћи организацијама цивилног друштва који на подручју Западног Балкана и у Турској спроводи Европска Комисија. Још увек је у тој улози. По оснивању Савета за особе са посебним потребама на предлог Градског одбора Лиге социјал-демократа Војводине изабрана је за заменицу председника Савета, у чијем чланству је био и потпредседник Центра, мр Миодраг Почуч. Обоје су истовремено били у чланству Одбора за бригу о особама са инвалидитетом при Кабинету Градоначелника. Тренутно Центар у Савету за бригу о особама са инвалидитетом представља потпредседница Биљана Радусин, а Љиљана Чакмак, чланица Надзорног одбора, чланица је Програмског савета за кандидатуру Новог Сада за Европску престоницу културе.

На предлог Центра за самостални живот особа са инвалидитетом Србије, председница Центра 2006-2008. године била је једна од тренера у оквиру SHARE SEE тренинг програма за укључивање питања инвалидности локалне политике у БиХ, Србији, Црној Гори и на Косову. Представљала је Центар за самостални живот и покрет за самостални живот Србије у Одбору Европске мреже за самостални живот (ЕНИЛ) 2011-2015. захваљујући чему је Центар остварио сарадњу с Мрежом која је прилично утицала на приступ теми, и доследност у остваривању мисије. Шесторо представника/ца Центра учествовало је на трима ЕНИЛ-овим Вожњама за слободу, 2011. и 2013. у Стразбуру и 2015. у Бриселу. Центар и Универзитет у Новом Саду 3. октобра 2015. посетила је Џудит Хјуман, једна од зачетница америчког и међународног покрета особа са инвалидитетом, специјална саветница Стејт Департамента за међународно право у области инвалидности. Поводом њеног доласка, у оквиру пројекта УЛОГА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ У РАЗВОЈУ ПОКРЕТА ЗА ГРАЂАНСКА ПРАВА“ у Америчком кутку у Сарајеву и на другом програму РТС-а емитован је документарни филм ЖИВОТИ ВРЕДНИ ЖИВЉЕЊА, а 3. октобра 2015. РТВ је снимио емисију ПРИЧЕ ОД КОЈИХ СЕ РАСТЕ под називом ЏУДИ у тадашњој канцеларији Центра.

Крајем 2011. Центар је постао део Глобалног партнерства на тему Деца са инвалидитетом и развој иницираног од стране УНИЦЕФ-а, Председница и Мишко Шекуларац, потпредседник Центра, учествовали су на два консултативна састанка у оквиру

овог партнерства у марту 2012. у Банкоку и у септембру у Њујорку. Тим Центра предложио је да се уз различите видове стручне подршке, као превасходан планом предвиди вршњачки и искуствени приступ и затражио објашњење за разлог малом броју особа са инвалидитетом у раду овог тела у односу на стручњаке/киње без личног искуства.

У оквиру Програма за приступачност од октобра 2007. до фебруара 2014. када је угашен из финансијских разлога Центар је организовао и суорганизовао неколико међународних скупова у области приступачности, саобраћајне приступачности и приступачности у туризму, које су пратила истраживања и локалне кампање и спотови емитовани на градским телевизијама, у оквиру пројекта МРЕЖА ГРАДОВА И ОПШТИНА ЗА СВЕ 2010/11. Иницирано је усвајање акционих планова и стратегија приступачности у 10 градова и општина Војводине, на иницијативу Центра, реактивиран је Тим за приступачност Града Новог Сада, који је, уз координацију тадашњег потпредседника Центра, мр Миодрага Почуча, израдио нацрт Стратегије приступачности Града и њен Акциони план за период 2012-2018. Тим Програма за приступачност учествовао је у раду Удружења за ревизију приступачности, у радним телима за особе са инвалидитетом, У Тиму за смањење сиромаштва и социјалну укљученост Владе Републике Србије и Заштитника грађана. Са Едукативним Центром из Лесковца и канцеларијом Организације Arbeiter-Samariter-Bund уз подршку Делегације Европске комисије у Србији спроведен је пројекат ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ о праву особа са инвалидитетом на рад који је био фокусиран на приступачност радног места. Вишегодишњи партнери овог програма били су Јужно-бачки управни округ, Покрајински завод за социјалну заштиту, Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду и НСУСИ. Кроз овај програм Центар се придружио Мрежи европског концепта приступачности са седиштем у Луксембургу, чија је издања за 2003, 2008. и 2013, превео и објавио, и Европског института за дизајн и инвалидност са седиштем у Даблину. Тадашњи потпредседник Центра и координатор програма представљо је Центар и Србију у Фондацији за Дизајн за све у Барселони, Центар је у више наврата у вези с темом приступачности и развоја концепта Дизајна за све контактирао са Саветом Европе, Европском мрежом за приступачни туризам, а у вези са концептом Универзалног дизајна превео је, адаптирао са подацима из Србије и 2010. објавио упоредну анализу НАЈБОЉИХ МЕЂУНАРОДНИХ ИСКУСТАВА У ПРИМЕНИ УНИВЕРЗАЛНОГ ДИЗАЈНА у издању Канадске комисије за људска права коју је приредила Бети Дион и тим: Betty Dion Enterprises д.о.о. Такође у оквиру овог програма за потребе Канцеларије Програма за развој УН у Београду сачињен је водич за послодавце о приступачности радног места.

НСУСИ је 2004. у сарадњи са УНИЦЕФ-ом започео пројекат вршњачке едукације за области права детета, заштите репродуктивног здравља инвалидности, превенције болести зависности и трговине људима, на коме су, поред Центра, партнери били још 13 установа и организација у Новом Саду које пружају услуге младима. Такође, Центар је спровео са истим партнерима и други део овог пројекта. Реализација је завршена 2007. са 22 младих

обучених за вршњачке едукаторе/ке, чланством Центра у Мрежи вршњачких едукатора Србије, његовим учешћем у едукацији здравствених служби за приступ наклоњен младима у организацији УНИЦЕФ-а и Института за јавно здравље Србије. У том периоду организоване су обуке за студенте/киње на вежбама из социјалне медицине, а Институт за јавно здравље Војводине неколико година узастопце штампао је едукативни материјал (плакат и блокчић) првасходно намењене здравственим радницима/ма о праву на здравствену заштиту особа са инвалидитетом поводом Међународног дана особа са инвалидитетом. Преко 600 младих из Новог Сада, Суботице, Сомбора, Зрењанина и Инђије учествовало је у радионицама које су водили вршњачки едукатори у оквиру овог пројекта, циљ је био да се створи војвођанска мрежа вршњачких едукатора/ки на ову тему, који, на жалост, није остварен.

У периоду 2007-2009. група вршњачких едукатора/ки при Центру прошла је кроз низ обука и акција у циљу јачања капацитета и развоја лидерских вештина кроз вршњачки/искуствени (peer) приступ и омладински рад. Организовали су уличне акције ПРИМИ СЕ!, одговарали на питања младих на Фестивалу EXIT кроз акцију АТОМСКИ МРАВ, у циљу јачања тима прошли су кроз тренинг И ЈА САМ ЛИДЕР! уз тренерско и супервизијско учешће троје омладинских радника, провели су пет дана у Елемиру у време бербе кукуруза, припремали храну и обављали дневне послове на начин на који се то радило пре настанка електричних апарата кроз пројекат НА СЕЛУ, организовали су ревију модела од рециклираних материјала у Католичкој порти. Њој је децембра 2006. претходила ревија модела насталих у Радионици Ђепето у Вршцу уз подршку Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност полова у холу Владе (тада Извршног већа) АП Војводине.

Поводом шездесетогодишњице од усвајања Универзалне декларације о људским правима Програм за развој Уједињених нација подржао је пројекат обуке средњошколаца из Београда и Новог Сада под називом НВИДЉИВИ ЉУДИ – УНИВЕРЗАЛНО ПРАВО у оквиру кога су средњошколци/ке и вршњачки едукатори/ке Центра од стране др Дамјана Татића, једног од аутора текста Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом и Међународне конвенције о правима особа са инвалидитетом и члана Комитета за праћење њеног спровођења упознати са садржајем Декларације и Међународне конвенције с аспекта права и положаја особа са инвалидитетом 2008. и 2009.

Након усвајања Закона о основама система образовања и васпитања 2009, који се заснива на најбољем интересу детета, индивидуализацији рада и широкој подршци ученику не би ли се постигао максимални образовни учинак у инклузивном окружењу, Центру су се почели обраћати родитељи с дилемом у вези с тим у коју школу је најбоље да упишу дете и шта је у његовом најбољем интересу. Из овог сегмента проистекла је идеја о стварању Вршњачког саветовалишта за децу и младе са инвалидитетом, наше родитеље и старатеље, које је покренуто марта 2010, уз првобитну финансијску подршку родитеља, а потом Балканског фонда за локалне иницијативе (данас Траг фондација), Министарства рада и социјалне политике, трију покрајинских секретаријата и пословног сектора.

Саветовалишту се до сада обратило преко 320 особа са личним искуством и оних који живе са особама са инвалидитетом и представника/ца образовних установа. Кроз саветодавни и посреднички рад 22 деце уписано је у редовне вртиће и школе, 8 девојака су уписале студије, један младић је променио образовни профил у средњој школи, Центар је посредовао у запошљавању 12 особа са инвалидитетом, од којих 9 још увек раде (три на другим радним местима у односу на посредовање, за две немамо информацију, од 2010. до 2013. Центар је организовао педагошку асистенцију и личну пратњу деци са инвалидитетом у вртиће и школе. Након измене Одлуке социјалне заштите марта 2013. којом је услуга личног пратиоца детету и ученику почела директно да се пружа и финансира од стране Центра за социјални рад Центар је прекинуо да пружа ову врсту услуге пре свега из финансијских разлога. Те године формиран је диспечерски центар за превоз особа са инвалидитетом као пилот пројекат при Форуму младих са инвалидитетом, а на основу искуства Центра у организовању превоза ученицима/ама, запосленима са инвалидитетом и једној корисници Дневног боравка Друштва за церебралну парализу од 2009.

У периоду од 2010. до 2012. Саветовалиште је у сарадњи са Војвођанским удружењем за помоћ особама са аутизмом организовало саветодавно-едукативне састанке са родитељима уз подршку Покрајинског секретаријата за здравство и социјалну политику и кроз пројекат ПРВИ КОРАК ЗА МОЈЕ ДЕТЕ – СЛЕДЕЋИ ЗА СВЕ ЉУДЕ НА СВЕТУ који је кроз другу фазу MIDWAY пројекта „Укључивање у образовање деце са тешкоћама у развоју и запошљавања особа са инвалидитетом подржао Центар за интерактивну педагогију. Преко тридесет родитеља деце са инвалидитетом прошло је кроз овај процес. Предавачи/це из сектора образовања, самозаступничких и заступничких организација особа са инвалидитетом информисали су се међусобно о новоусвојеним документима у области образовања и социјалне заштите особа са инвалидитетом, могућностима заступања интереса детета кроз директну комуникацију са надлежним установама и самоорганизовањем. Ефекат, не баш жељен јесте да је део родитеља у Новом Саду, Шајкашу и Темерину формирао организације за заступање интереса деце и особа са инвалидитетом.

Почев од Школске 2011/12. тим Саветовалишта установио је награду основној школи у АПВ за допринос стварању једнаких услова за образовање све деце КА ШКОЛИ СПРЕМНОЈ ДА ПРИМИ. До сада је додељена основним школама „Коста Трифковић“ у Новом Саду „Михајло Пупин“ у Ветернику, „Светозар Милетић“ у Врбасу и „Бошко Вребалов“ у Меленцима. Као награда за објекте ОШ „Коста Трифковић“ урађена је ревизија приступачности, а за запослене осталих награђених школа одржана је обука о васпитно-образовном раду са децом са аутизмом КА ШКОЛИ СПРЕМНОЈ ДА ПРИМИ која је три пута за редом била акредитована од стране Педагошког завода Војводине. За прошлу школску годину још увек није додељена награда, претходне две додељене су септембра 2014. Разлог за то је урушавање процеса инклузије и на законодавном плану и на терену, на које Центар, с обзиром на финансијска и кадровска ограничења, у претходне две године није био у могућности релевантно да одговори, а да при томе избегне ризик доприношења наношењу

штете и процесу и деци. Након избора 2012, Центар је до даљњег прекинуо сарадњу са установама образовања и културе на градском нивоу због урушавања ових области и увођења елемената националистичке и културолошке идеологије, приступа именовану кадрова и односа према образовном исходу.

Уз подршку ресорног Министарства 2011. у оквиру Саветовалишта подржан је едукативни пројекат обуке младих са смањеним интелектуалним способностима превасходно правима из сфере заштите репродуктивног здравља. Радионице су се одвијале за време наставе у СОШО МИЛАН ПЕТРОВИЋ, а одштампан је водич са контактима свих градских установа и организација које пружају услуге на пољу заштите права и репродуктивног здравља.

У току 2012. и 2013. организованае су обука о интегритету и идентитету за средњошколце/киње и студенте/киње прве године кроз пројекат ОД ВЕСТИ ДО СВЕСТИ у којој је превасходно учествовало чланство НСУСИ-ја и део младих активних при Центру и обука за искуствене саветнике у којој су учествовале особе са инвалидитетом и ЛГБТ особе које су у том тренутку биле део тима Центра, две представнице НСУСИ-ја и један тадашњи представник Центра за самостални живот особа са инвалидитетом у Нишу. На жалост, сем двеју особа, учесници/е се нису касније опробали у пружању овог вида подршке, али је петоро њих наставило да учествује у њеном међусобном пружању све до данас. Обука је резултирала смерницама за пружање овог вида подршке и служила је за својеврсно утврђивање потреба у овој области на које Центар тек сад има капацитет да одговори и тренутно смо у фази писања пројекта за наставак финансирања овог дела услуге.

У току 2012. и 2013. Саветовалиште је консултативно-саветодавно подржало припаднике/ке ЛГБТ заједнице и пружило логистичку подршку отварању ЛГБТ културног центра Војводине у Петроварадину 21. децембра 2012.

У јуну 2013. Центар је закупио простор књижаре НУБЛУ у ул. Жарка Зрењанина у Новом Саду, као засебну организациону јединицу, уложивши део средстава обезбеђен кроз донације пословног сектора, а у циљу с једне стране стварања места које ће промовисати грађанску културу и дела прихода за остваривање својих циљева свесни да пројектним финансирањем у тадашњем политичко-економском амбијенту није било могуће обезбедити средства за персоналну асистенцију и искуствену подршку као предуслов самосталном животу особа са инвалидитетом.

Град Нови Сад пројектно суфинансира сервис персоналних асистената од 2009. године издвајајући средства у вредности од 2 милиона до 3,875 милиона динара колико је одобрено у 2016. години. Овим средствима може се покрити 4 до 7 годишњих зарада персоналних асистената/киња. Центар је до 2012. имао 10 корисника/ца, у једном тренутку 11 сталних и 7 привремених, до јула 2013. било нас је 8, од августа 2013. до сада услугу користимо само нас 4. До 2012. године, средства за први део године обезбеђивао је Град Нови Сад, а за други већина средстава обезбеђивана је превасходно кроз републички јавни рад Националне службе за запошљавање, конкурс ресорног покрајинског секретаријата, две

донације из буџетских резерви покрајинске Владе и приватног сектора. Од 2013. самостални живот жена са инвалидитетом у Новом Саду подржава Реконструкција женски фонд, 2015. Амбасада Краљевине Норвешке донирала је средства у износу од 10.000,00 евра да се услуга одржи, неколико нас уложили смо властита средства кроз личну донацију. Будући да јавни рад 2013. године није одобрен, Центар се октобра 2013. за недостајућа средства за асистенцију и свој рад, паралелно обратио Влади АПВ и градоначелнику Новог Сада. Влада Војводине одобрила је и уплатила износ од милион динара из буџетских резерви, након чега је шеф Кабинета Градоначелника обавестио Центар да Град због недостатка средстава не може да уплати најављени износ. Тих два и по месеца били су најтежи по рад Центра. Ова ситуација изазвала је приличну медијску пажњу, што је с једне стране било добро јер су медији препознали сврху услуге и грађане/ке информисали се о њој, а с друге Центар је био приморан да сам пронађе начин како да услугу која је у континуитету организована 5 година и чије би прекидање животно угрозило тада две, сада три кориснице, одржи и настави. Председница Центра је већи део одговорности преузела на себе стављајући у први план животни и вредносни аспект околности у којима се Центар у том тренутку нашао. Будући да у том периоду већи део написаних пројеката није одобрен, недостатак средстава у сва три текућа програма довео је најпре до најаве одласка потпредседника Центра и координатора програма за приступачност за фебруар 2014, а потом до најаве прекида сарадње са менаџерком клуба у организационој јединици и усвајања њеног предлога да самостално настави да ради са колективом који је до тада радио, од чега је 7. јануара 2014. одустала. Схватајући тежину одговорности за опстанак Центра, а пре свега сервиса персоналних асистената и последица уколико се он прекине, Управни одбор у крњем саставу одлучио је да Центар преузме на себе обезбеђивање свих недостајућих средстава и да за тај део не терети никог од одлазећих запослених. Нето зараде персоналних асистената/ки за последњих 5 месеци 2013. покривени су средствима које су у 2013. и 2014. одобрили Реконструкција женски фонд и Грађанске иницијативе, бруто трошкови доприноса за август и септембар покривени су једном анонимном донацијом уплаћеном априла 2015. Остали доприноси за запослене за период октобар-децембар 2013. још увек нису уплаћени, један део је почетком прошле године принудно наплаћен. У току је принудна наплата од стране Пореске управе за део доприноса из овог периода.

Центар се 23. маја 2013, дан након усвајања Правилника о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите први пут званично обратио Градској управи за социјалну и дечју заштиту с предлогом да сервис персоналних асистената за особе са инвалидитетом буде унет у Одлуку о измени Одлуке о социјалној заштити Града Новог Сада јер су се стекли сви услови за то. Пред крај 2013. прикупили смо неопходну документацију и израдили елаборат за лиценцирање услуге код ресорног министарства. У фебруару 2014. предмет је враћен на дораду да би 26. јуна 2014. решењем министарства за рад, борачка и социјална питања, Центар добио петогодишњу лиценцу за пружање ове услуге, десетак дана након Центра за самостални живот особа са инвалидитетом Србије са

којим је фебруара 2014. потписао споразум о трајној сарадњи на пружању и развијању ове услуге на подручју Новог Сада и Војводине. У августу месецу Центар се обратио Амбасади Краљевине Норвешке за подршку Сервису. Средства су одобрена 23. марта 2015, што је уз донацију Реконструкције женски фонд, омогућило премошћавање 2015. године. Крајем априла 2015, тадашњи члан Градског већа за социјалну заштиту најавио је да ће градска одлука бити измењена до јесени те године. Добили смо незваничну информацију да је предлог одлуке сачињен, али да није добијена политичка сагласност да Скупштина Града до краја 2015. расправља о њему. Као основни разлог зато тадашњи ресорни план Градског већа навео је најављивање избора за пролеће 2016.

У току 2015. одржане су две акредитоване обуке за персоналне асистенте/киње, 27-29. јуна и 11-14. децембра. Уверења о завршеној обуци која издаје Републички завод за социјалну заштиту добило је укупно 19 садашњих и претходних асистенткиња и 3 асистента. На дан завршетка обуке Центар су посетиле представнице Реконструкције женски фонд и најавиле донацију од 5000 евра за подршку самосталном животу 7 жена са инвалидитетом у 2016, захваљујући чему смо били у могућности једну младу жену са мултипла склерозом да запослимо на годину дана. Већим делом овог износа, уплаћеног 14. јануара 2016, принудно је наплаћена заостала нето зарада мр Миодрага Почуча, бившег потпредседника Центра и координатора програма за приступачност за период децембар 2013 - фебруар 2014. Тренутно је такође на снази принудна наплата дела доприноса за колегиницу јер у току прошле године нисмо обезбедили цео износ потребан да овај мањак премостимо.

У марту 2015. једна од двеју канцеларија у закупу Центра пресељена је на Трг Републике 20, у стан у коме је живела председница Центра и у коме су од октобра 2014. до априла 2016, уз њу боравиле још две чланице тима Центра.

Одлуке Скупштине Центра на седмој редовној седници, одржаној 26. марта 2015, да се промени седиште Центра и тада усвојене промене Статута Центра, Агенција за привредне регистре није евидентирала. Два пута је слата тражена исправка од стране Центра. При пут зато што је АПР загубила документ, други пут због пропуста Центра. Трећа исправка, с обзиром на време које је протекло подразумевала би плаћање казне или сазивање нове седнице Скупштине Центра. Ниједно ни друго није учињено зато што је у априлу особље канцеларије претрпело приличан притисак од дела бивших запослених у 2013. години због неисплаћене зараде, у међувремену је њих четворо поднело тужбу и њихове зараде принудно су наплаћене. Будући да су одобрена средства каснила било је прилично захтевно премостити период од априла до августа 2015. Управни одбор у интерним консултацијама проценио је да вероватно постоји разлог што се процес толико одужио и да нас можда ова ситуација на нешто упозорава, као и да је у том тренутку, с обзиром на то да су се канцеларије налазиле једна надомак другој, било приоритетније фокусирати се на обезбеђивање средстава како би се блокада отклонила. У октобру 2015. власник простора у који је била премештена једна од двеју канцеларија, најавио да, због нередовног плаћања

дужа сарадња неће бити могућа, те се испоставило да је добро што Центар у том тренутку није променио седиште.

Цео овај процес био је стресан и исцрпљујући за све учеснике/це у њему. Окончан је 20. јула 2016, када је уплатом додатних средстава у износу од 350.000,00 динара за покривање доприноса асистената отклоњена последња од 7 блокада од маја 2014. до јула 2015, које су се односиле на 2013. и 2015. годину.

Пре годину дана, на четрнаестогодишњицу од свог оснивања, Центар је најавио кампању 0,1%, чији је циљ био да се јавност у Новом Саду упозна с тим да је за сервис персоналних асистената за особе са инвалидитетом на годишњем нивоу потребно издвојити 0,1% градског буџета, односно 20 милиона динара, како би се запослило 40-50 асистената/киња, односно како би 40-50 корисника/ца могло да рачуна на услугу уместо тренутних 4. Центар се обратио свим странкама које су поднеле кандидатуру на градским изборима, а које нису допринеле ратовима деведесетих и/или имају јасан отклон према њима, да подрже иницијативу Центра за усвајање Измене Одлуке о социјалној заштити Града Новог Сада. Од 1. марта до средине априла прошле године меморандум су потписали градски одбори Демократске странке, Зелена странка, Лиге социјал-демократа Војводине, Нове странке и коалиције окупљене око Социјал-демократске странке Србије. Зелена странка, као један од седам предуслова приступања владајућој градској коалицији по завршетку избора навела је измену Одлуке о социјалној заштити Града. Председник ГО Зелене странке телефоном је обавестио председницу Центра да је усвајање измене Одлуке најављено за почетак ове године.

За прошлу годину Град је на два конкурса, од којих је други у децембру расписан само за пружаоце услуга персоналне асистенције особама са инвалидитетом Центру одобрио и уплатио износ од 3.785.000,00 динара, чиме су уз прошлогодишњу и овогодишњу донацију РЖФ-а, покривени сви директни трошкови услуге, трошкови књиговодства и канцеларије, први пут од 2008. године. Међутим, средства од 1,785.000,00 динара одобрена на годишњем конкурсуплаћена су 21.9.2016, а закључак Градског већа о одобравању средстава на наменском конкурсупотписан је 30. децембра 2016. средства су пренета Центру истог дана у 18 сати. Ова ситуација, поред стреса и притисака од стране запослених, власника канцеларије и других потражилаца, проузроковала је судску тужбу од стране једне асистенткиње која је поднета дан након уплате и за коју је 10. фебруара ове године принудно наплаћена камата и судски трошкови. Центар је тужен због неплаћених рачуна за комуналије од стране власника Нубла из 2013. И овај дуг принудно је наплаћен 10. фебруара ове године.

У јуну 2016, након разговора с власником простора, Мишко Шекуларац, потпредседник Центра, предложио је да се канцеларија Центра поново пресели у Јеврејску 20, где су првобитно саветовалиште 2000. и Центар 2002. започели свој рад. Скупштина Центра на својој деветој седници 26.8.2016. одлучила је да од 1. септембра седиште Центра буде у Јеврејској 20, уз сагласност власника, с којим је од 1. октобра потписан уговор о

закупу. У току августа и септембра објекат је приведен намени, окречен у децембру прошле године и у јануару ове замењене су плочице у купатилу, поправљена електроинсталација, што је изискивало додатно кречење. Радови су коштали 550,00 евра (односно три и по месечна закупа), отуда је уговор о закупу од октобра, уместо јануарског закупа за ову годину, по договору са власником, купљене су плочице, лепак и креч. Средства за ову намену прикупило је неколико људи пореклом из Србије и Црне Горе који живе у Сијетлу.

У октобру је започела супервизија програма Центра, а у правцу припреме за стратешко планирање. Организована су два састанка. Први је био посвећен препознавању појединачне улоге у Центру и његове унутрашње и спољње перцепције, други је био посвећен томе како појединачно видимо програме Центра садашње и потенцијалне и њихову верификацију, односно пријем од шире заједнице. Шест чланица тима учествовало је у процесу. Састанак који је уследио о резултатима отворио је многа питања организационе природе и различито поимање приоритета и функционисања организације. У међувремену председница Центра изабрана је од стране Европске комисије за представницу Србије у Европској академској мрежи на пољу инвалидности до новембра 2017. Супервизорка програма Центра и она присуствовале су годишњем састанку Мреже у Бриселу 14-15. новембра и том приликом су накратко посетиле канцеларију Европске мреже за самостални живот.

Од 1. децембра 2016. послове организације сервиса персоналних асистената, након тромесечног пробног периода, преузела је Марија Обровачки, још једна од корисница сервиса од самог почетка његове организације, која је у сарадњи са још пет чланица тима реализовала први успешан конкурс након дужег периода који је резултирао запошљавањем двоје нових персоналних асистената. Иначе, у току 2016. године по уговору о раду на одређено време било је запослено 10 асистенткиња и двојица асистената.

Поводом 3. децембра, Међународног дана особа са инвалидитетом, председница Центра говорила је о улози медија у стварању повољног амбијента за запошљавање особа са инвалидитетом на конференцији на тему „Унапређење привредног амбијента за запошљавање, професионалну рехабилитацију и радно ангажовање особа са инвалидитетом“ у организацији Покрајинског секретаријата за привреду и туризам. Скуп је представљао веома интензивно искуство јер је на њему до изражаја дошао низ предрасуда и недовољна упућеност у тему и суштину концепта Ништа о нама без нас.

Дан уочи десетогодишњице од усвајања Међународне конвенције о правима особа са инвалидитетом, 12. децембра одржане су консултације о примени члана 19 Конвенције који се односи на самостални живот и живот у заједници. Присуствовале су му чланице организационог тима сервиса, троје персоналних асистената и супервизорка програма. Том приликом Градској управи упућен је трећи по реду предлог за усвајање Измене Одлуке о социјалној заштити Града Новог Сада увођењем сервиса персоналних асистената у систем социјалне заштите Града. Такође је закључено да је Градска управа за социјалну заштиту прошлогодишњи конкурс спровела у складу са Законом с тим што је сам процес предуго

трајао остављајући последице по све стране у процесу укључујући Град, јер је Центар годинама тампон зона између запослених асистената/киња и Града који пројектно већим делом потребног износа суфинансира услугу. Расписивање наменског конкурса за сервис персоналне асистенције у новембру прошле године указује на то да Град препознаје важност услуге, али да је квалитет и континуитет ове услуге у ризику све док се она пројектно финансира.

Идућег дана, на десетогодишњицу од усвајања Конвенције у Центру одржан је састанак коме су, поред његових представника/ца, присуствовали самостална стручна сарадница за истраживачки рад и односе с јавношћу, председница Удружења за церебралну парализу СУНЦЕ и генерални секретар Независног друштва новинара Војводине, које је, иначе, краткорочним позајмицама средстава, у два наврата током прошле године омогућило Центру да премости један период до уплате средстава.

У току 2016. Центар је кроз услугу превођења за потребе Грађанских иницијатива и TACSO пројекта остварио прилив од 230.000,00 динара, и од продаје романа МОЈА ЛЕВА НОГА Кристија Брауна износ од 1.500,00 динара. Поклањањем 40 примерака ове књиге чланицама Савеза за церебралну и дечју парализу Србије у склопу обележавања петнаестогодишњице од оснивања Центра завршена је њена дистрибуција започета у јесен 2011.

Центар су од оснивања до сада подржали:

HANDICAP INTERNATIONAL, MOBILITY INTERNATIONAL

УНИЦЕФ, УНДП

Београдска канцеларија Савета Европе

Мисија Одељења за европску безбедности сарадњу у Србији,

Министарство за рад, борацка и социјална питања, Министарство туризма и заштите животне средине и Агенција за заштиту животне средине, Министарство културе и медија, Национална служба за запошљавање.

Покрајински секретаријати за урбанизам и архитектуру, образовање, културу, информисање, спорт и омладину, здравство и социјалну политику, заштиту животне средине, рад, запошљавање и равноправност полова, регионалну и међународну сарадњу, Туристичка организација Војводине, некадашњи Фонд за развој непрофитног сектора (у делу који се односи на суорганизацију трију заједничких догађаја 2010).

Градске управе за социјалну и дечју заштиту, привреду, заштиту животне средине, образовање и културу, Туристичка организација Новог Сада, Ј(К)П Водовод и канализација, Паркинг сервис, Лисје, Стан, СПЕНС, Информатика, Урбанизам, Новосадска топлана.

Електро-Војводина, Лука Нови Сад А.Д, Регионална привредна комора, Регионална лекарска комора Војводине, синдикати радника НИС-а и CARNEX-а.

Амбасаде Краљевине Норвешке и Сједињених Америчких Држава и USAID кроз подршку MIDWAY II у делу који је реализовао Центар за интерактивну педагогију

Фондација за отворено друштво, Траг фондација, Екуменска хуманитарна организација, Реконструкција женски фонд, Хемофарм фондација, Грађанске иницијативе, Удружење ЕХИТ и ЕХИТ фондација

Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Факултет техничких наука и Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Привредна академија, EDUCONS, Факултет за менаџмент, Факултет политичких наука Универзитета у Београду, Правни факултет Универзитета у Нишу, ОШ „Доситеј Обрадовић“ и СОШО „Милан Петровић“,

Српско народно позориште, Музичка омладина Новог Сада, Firchi Tink Tenk studio, Хор Орфелин, оперски певач и професор Горан Стргар, ансамбл Зоруле, Фрајле, Азил5, InTripm Vend и Ореа.

Јеврејска заједница у Новом Саду, Епархије Бачка и Бечко-љубљанска,

Енерготехника Јужна бачка и Промист д.о.о, ХЕНКЕЛ СРБИЈА ДОО и Компанија **dm drogerie markt**.

Дугогодишњи покровитељи Центра су Еркер Инжењеринг, Соса Сола, Minaqua, Радионица Раљић, Посластичарнице Фигаро и Времеплов, Кафе пицерија Борсалино, NS TRADING, Поликлиника НАДА ДИВА и Ординација ЈАРИЋ.

По налогу Основног јавног тужилаштва у периоду од 2013. до 2015. Центру је на име новчаних казни за прекршај уплаћен укупан износ од 2.090.000,00 динара. Ова средства највећим делом била су намењена стипендирању младих и на ову ставку ће ретроактивно бити усмерена чим се покрију сви заостали трошкови из 2013. године.

Најзначајнија партнерства у заједничким пројектима Центар је до сада остварио са:

УНИЦЕФ-ом, Јужнобачким управним округом, Покрајинским заводом за социјалну заштиту, Новосадским удружењем студената са инвалидитетом, Центром за самостални живот особа са инвалидитетом Србије, Војвођанским удружењем за помоћ особа са аутизмом Удружењем ПРЕВЕНТ, КПМО ОГЛЕДАЛО, Новосадском новинарском школом, Едукационим центром из Лесковца и Ресурсним центром за особе са инвалидитетом Екуменске хуманитарне организације.

Сарадња на развоју цивилног друштва и јачању покрета за грађанска права остварена је са Грађанским иницијативама из Београда, Независним друштвом новинара Војводине и Европском мрежом за самостални живот.

Сарадња са Градом Новим Садам и у својим добрим и у својим угрожавајућим аспектима обележила је последњих седам година рада Центра.

Следи табеларни приказ реализованих програма Центра у 2016. с појединачним изворима и износима средстава:

Ред. бр.	Назив програма	Извор финансирања*	Износ средстава
1.	Сервис персоналне асистенције	Буџет Града Новог	3.785.000,00

		Сада - Градска управа за социјалну и дечју заштиту	
2.	Сервис персоналне асистенције	Реконструкција Женски фонд	887.500,00
3.	Сервис персоналне асистенције	Амбасада Краљевине Норвешке	115.019,09
4.	Сервис персоналне асистенције	ЈКП Паркинг сервис	15.000,00
5.	Сервис персоналне асистенције	Еркер Инжењеринг	40.000,00
6.	Сервис персоналне асистенције	Донације приватног сектора	48.000,00
7.	Сервис персоналне асистенције	Епархија Бечко- љубљанска	100.000,00
8.	Сервис персоналне асистенције	Сопствени приходи - партиципација корисница	263.751,00
9.	Сервис персоналне асистенције	Личне донације чланства, сарадника/ца и уметника/ца	301.331,83
10.	Републички јавни рад Продукција медијског материјала	Национална служба за запошљавање	129.095,52
11.	Улога жена пореклом из Војводине у развоју покрета особа са инвалидитетом	Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој	141.000,00
12.	Годишња донација за рад Центра	Ординација НАДА ДИВА	24.000,00
13.	Годишња донација за рад Центра	Ординација Јарић	12.000,00
14.	Концерт подршке персоналној асистенцији у организацији Центра	МОНС, Урош Шећеров, Тамара Адамов-Петијевић	21.800,00
15.	Књига МОЈА ЛЕВА НОГА	Продаја књиге и ЦД-А	1.500,00
16.	Приход од превођења	SIPRU INTERNATIONAL за потребе пројекта Техничке помоћи организацијама цивилног друштва Европске комисије	230.642,00
УКУПНО 2016. година			6.115.639,44
	Донација у гориву	ЦЕНТРАЛ СТР	3.230
	Селидба, кречење канцеларије и мењање плочица	Личне донације у готовини	107.633,59
			6.226.503,03

У име Скупштине Центра,

Председавајућа

мр Милица Мима Ружичић-Новковић

Centar Živeti uspravno
Jevrejska 20, 21000 Novi Sad
Tel./ faks: 021/42-42-91
office@czuns.org
www.czuns.org
Žiro račun: 340-5350-79 Erste Bank A.D
PIB 100726733